

NOTAT

Til: FS-Sekretariatet

Kopi: IT-direktørens stab UiO

Fra: Märtha Felton, Seniorrådgiver

Torsdag 29. august 2013

## **Etablering av eget felt for registrering av kontaktperson i FS, juridisk vurdering**

### **Innledning**

*Bestilling:* Vurdere om det foreligger noen juridiske hindringer for etablering av et kontaktpersonfelt i FS.

*Forutsetning:*

1. Den informasjon som registreres i kontaktpersonfeltet skal kun anvendes når studenten er akutt alvorlig syk eller har vært utsatt for en ulykke slik at vedkommende ikke kan gjøre rede for seg, studenten er savnet eller er død. Informasjonen skal under ingen omstendigheter anvendes av lærestedet selv, men gis til politiet som så vil benytte den iht til sine instruksjoner.
2. Det skal være frivillig for studenten å oppgi en kontaktperson.

### **Juridisk drøftelse**

- 1. Bakgrunn, opprettelse av kontaktpersonregister**
- 2. Forholdet til personopplysningsloven**
- 3. Forholdet til offentleglova**
- 4. Konklusjon**

#### **1. Bakgrunn, opprettelse av kontaktpersonregister**

##### **a. Bakgrunn**

I styringsdokument for arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap i kunnskapssektoren av 31. januar 2011 pålegger Kunnskapsdepartementet alle institusjoner i sektoren å ha egne beredskapsplaner og interne rutiner ved endret risikobilde. Styringsdokumentet omtaler ikke konkrete tiltak eller eksempler på interne rutiner men viser istedenfor til en veileder utarbeidet for alle virksomheter i kunnskapssektoren av Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) i samarbeid med Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste. Veilederen gir konkrete eksempler på interne rutiner, bl.a. "interne og eksterne kontakt- og varslingslister". På bakgrunn av dette er det flere institusjoner som ønsker å etablere oversikt over kontaktperson for studenter.

Forutsetningen for å kunne etablere en oversikt over kontaktpersoner knyttet til studenter er at den enkelte institusjon har en rett til å behandle disse opplysningene – at det foreligger et

behandlingsgrunnlag, se mer om dette i drøftelsen i pkt. 2. Videre er det ryddig å være forberedt på hva man skal gjøre dersom en tredjepart ønsker innsyn. Dette vil bli diskutert under pkt. 3).

### **b. Pårørende, kontaktperson eller begge deler?**

I straffeloven<sup>1</sup> § 5 brukes begrepet "nærmeste" om "Ægtefælle, beslægtede i lige linje, Søskende og lige nær besvogrede, Fosterforældre og Fosterbørn samt forlovede" mens straffeprosessloven<sup>2</sup> § 93a definerer «etterlatte» som "avdødes ektefelle eller samboer, barn og foreldre". I lov om pasient- og brukerrettighetsloven<sup>3</sup> § 1-3 b. heter det at "pasientens pårørende: den pasienten oppgir som pårørende og nærmeste pårørende. Dersom pasienten er ute av stand til å oppgi pårørende, skal nærmeste pårørende være den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt med pasienten, likevel slik at det tas utgangspunkt i følgende rekkefølge: ektefelle, registrert partner, personer som lever i ekteskapslignende eller partnerskapslignende samboerskap med pasienten, barn over 18 år, foreldre eller andre med foreldreansvaret, søsken over 18 år, besteforeldre, andre familiemedlemmer som står pasienten nær, verge eller fremtidsfullmektig med kompetanse på det personlige området". Disse eksemplene viser at det per i dag ikke finnes en entydig definisjon på kontaktperson/pårørende.

Ved opprettelse av det nye feltet ønsker man å la det være opp til studenten selv å bestemme hvem som skal registreres. Det enkelte lærested skal i utgangspunktet ikke gå inn og sjekke kvaliteten på informasjonen – være seg typen relasjon den indikerer eller om den registrerte kontaktperson faktisk er en ekte person. Dette kan gi grunnlag for bekymring i det lærestedet i en krisesituasjon i utgangspunktet ikke kan garantere kvaliteten på den informasjon som blir overlevert til politiet.

I følge Runa Bunæs, politiinspektør ved Politiet i Oslo,<sup>4</sup> vil prosessen ved en hendelse der det er behov for å finne en persons nærmeste være noenlunde som følger: Politiet starter med å få bekreftet den skadede/avdødes identitet. Først når dette arbeidet er avsluttet vil man begynne prosessen med å informere vedkommendes nærmeste. Normalt starter politiet med søk i folkeregisteret dersom det ikke er åpenbart at de bør starte et annet sted. Det er på dette stadiet i etterforskningsfasen en kontaktpersonoversikt vil kunne være til hjelp. Til tross for at et register over kontaktpersoner er etablert på frivillighet og den enkelte institusjon mest sannsynlig ikke vil ha mulighet til å foreta kontroll av kvaliteten på den informasjon som er registrert, så er sannsynligheten størst – i følge Runa Bunæs - for at en slik oversikt vil være til mer hjelp enn hinder i politiets arbeid med å finne frem til en students nærmeste når ulykken først er ute. Dette gjelder særlig for studenter som av forskjellige grunner enten ikke har nære pårørende eller ikke har kontakt med sine nærmeste pårørende.

## **2. Behandlingsgrunnlag**

### **a. innledning**

Behandlinger av personopplysninger reguleres av bestemmelsene i personopplysningsloven. Personopplysninger er alle opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson, for

---

1 LOV 1902-05-22 nr 10: Almindelig borgerlig Straffelov

2 LOV-1981-05-22-25 Lov om rettergangsmåten i straffesaker

3 LOV 1999-07-02 nr 63: Lov om pasient- og brukerrettigheter

4 I telefonsamtale tirsdag 27. august 2013

eksempel navn, adresse, telefonnummer og epostadresse. Behandling av personopplysninger er enhver bruk av personopplysninger, som f.eks. innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter.

Personopplysningsloven kommer jf bestemmelsen i § 3 1 ledd litra a) til anvendelse på personopplysninger som helt eller delvis behandles elektronisk. Heri ligger ingen forutsetning om at opplysningene behandles på en bestemt måte, og personopplysningsloven vil med det komme til anvendelse på en oversikt over kontaktpersoner i FS.

Personvernbegrepet refererer ikke bare til vernet av privatlivets fred og den enkeltes personlige integritet. I norsk forståelse innebærer begrepet i stor grad også vernet av individers rett til å ha innflytelse på bruk og spredning av personopplysninger om seg selv. Den enkelte skal i størst mulig grad kunne bestemme over egne personopplysninger. For at noen skal kunne behandle andres personopplysninger må de ha en rett til det – et behandlingsgrunnlag. Hovedprinsippet i norsk rett er at behandling av personopplysninger skal være basert på frivillig, uttrykkelig og informert samtykke. I mange tilfeller må imidlertid offentlige myndigheter at det behandles opplysninger om deg enten du vil eller ikke, for eksempel ved ileggelse av skatt og utbetaling av trygd. Dersom det behandles personopplysninger uten at det baseres på samtykke må det foreligge et annet rettslig grunnlag. Personopplysninger skal heller ikke utleveres til andre uten at det foreligger samtykke eller et annet rettslig grunnlag for utlevering.

Personopplysninger skal bare samles inn for bestemte formål, og formålene for den videre behandling av opplysningene kan ikke være uforenlige med de formål opplysningene opprinnelig ble samlet inn for. Innledningsvis angis formålet med innsamling av kontaktpersoninformasjon, nemlig å kunne gi denne til politiet i særlige tilfeller og dette er også forutsetningene for den videre drøftelse.

#### ***b. Hva er korrekt behandlingsgrunnlag for kontaktinformasjon registrert i FS***

Det følger av bestemmelsen i personopplysningsloven § 8 at man som en hovedregel kun kan behandle en personopplysning dersom man har mottatt samtykke fra den registrerte selv. I vår sak er det studenten som registrerer personopplysningene til den studenten ønsker som kontaktperson. Spørsmålet som har vært stilt er da om det er tilstrekkelig med samtykke fra studenten eller om det er den registrerte – kontaktpersonen – som må samtykke?

I epost fra Datatilsynet av 29.7.2013 ved juridisk rådgiver Ylva Marrable har vi fått bekreftet at det i foreliggende tilfelle vil være to registrerte. Studenten og den kontaktperson som er oppgitt av studenten. Det vil si at lærestedet, dersom de belager seg på hovedregelen om samtykke, må innhente samtykke fra den registrerte kontaktperson for å kunne lagre dennes informasjon.

For institusjoner med et mindre antall studenter kan det enkleste være å vurdere å basere behandlingsansvaret på samtykke etter hovedreglene i personopplysningsloven § 8. Det vil da være nødvendig å etablere en praksis hvor det sendes ut brev til de personene som blir registrert som kontaktperson hvor man ber dem bekrefte/akseptere registreringen. Dersom man ikke mottar en slik bekreftelse innen en nærmere angitt frist vil registreringen automatisk slettes.

For særlig de større lærestedene, som kan risikere at må innhente mellom 30.000 og 55.000 slike samtykker, vil det være praktisk umulig å basere seg på samtykke fra kontaktpersonen selv. For disse

institusjonene, og mindre institusjoner som av gode grunner finner at de ikke kan basere behandlingsgrunnlaget på samtykke, må det de basere behandlingsgrunnlaget på hjemmel i lov. Det mest nærliggende her vil være å vurdere om bestemmelsen i personopplysningsloven §8 f: " at den behandlingsansvarlige eller tredjepersoner som opplysningene utleveres til kan vareta en berettiget interesse, og hensynet til den registrertes personvern ikke overstiger denne interessen" kan anvendes. Det er den enkelte behandlingsansvarlige/lærested som er ansvarlig for å foreta denne vurderingen. Det betyr at hvert enkelt lærested må kunne dokumentere at de har foretatt en slik vurdering før de evt. tar i bruk et kontaktpersonfelt i FS.

Vurderingstema i en slik vurdering vil i det foreliggende tilfelle være: 1) identifisere den berettigete interessen. Trolig er det her å " raskere kunne kontakte studentens nærmeste". 2) Vurdere om man ved etablering av et slikt register vil oppnå dette bedre enn ved bruk av allerede tilgjengelig informasjon. Dersom svaret på vurdering 2) er positivt må man til slutt 3) vurdere om hensynet til den registrerte – den oppgitte kontaktpersonen i det konkrete tilfelle – ikke overstiger den berettigede interessen iht 1).

Når man foretar denne vurderingen kan man bla. legge vekt på risikoen for at en ulykke vil skje. Her vil for eksempel risikoen sannsynligvis være større for en student ved Politi Høgskolen enn for eksempel en som studerer til barnehagelærer ved HIOA på grunn av den fare som kan oppstå i pålagt praksis slik at denne informasjonen er mer relevant for en politistudent enn den andre. Videre kan man argumentere for at det er i både studenten og den oppgitte kontaktpersons interesse at sistnevnte blir registrert i og med begge, i de aller fleste tilfeller, vil ønske at sistnevnte raskt blir informert dersom noe skjer med studenten.

Dersom institusjonen konkluderer med at det foreligger et behandlingsgrunnlag kan den kun behandle opplysningene i registrert iht det formål som ble angitt ved innsamling av informasjonen. Det betyr at informasjonen kun kan overgis til Politiet når noe har skjedd med studenten. Fordi formålet med behandlingen er så snever bør institusjonen også etablere strenge regler i forhold hvem som skal ha tilgang til informasjonen og strenge rutiner for sletting av informasjonen (informasjonen skal slettes når formålet med behandlingen har opphørt – studenten har avsluttet studiet.). Merk også at hver institusjon som velger å ta i bruk dette feltet må skrive en databehandleravtale med Samarbeidstiltaket FS ved UiO.

### **3. Forholdet til offentleglova**

Alle dokumenter i offentlig virksomhet er som hovedregel offentlige dersom ikke annet følger av lov eller forskrift med hjemmel i lov, jf. offl. § 3. Det følger videre av offl. § 9 at alle har rett til å kreve innsyn i en sammenstilling av opplysninger som er elektronisk lagret i databasene til et offentlig organ dersom sammenstillingen kan gjøres med enkle fremgangsmåter.

I brev av 18.6.2009, referanse 200703385 E0 MHG/bj, fra lovavdelingen i Justisdepartementet til Datatilsynet diskuteres det om hovedregelen om innsyn gjelder for elevlister, eller om det foreligger rettslig grunnlag for å nekte innsyn. Her sier Justisdepartementet at Elevlister som utelukkende brukes av skolens lærere og administrative personale i organiseringen og planleggingen mv. av arbeidet på skolen, vil kunne unntas etter unntaket i offentleglova § 14 første ledd.

Mye taler for at den lovanvendelse som Justisdepartementet her legger til grunn også skal gjelde for lister over studenters nærmeste, og at man må legge til grunn at disse listene etableres nettopp av rent administrative grunner – kontakte foresatte når det "utenkelige" skjer.

Dette betyr at det foreligger gode argumenter for at en institusjon som har etablert en oversikt over egne studenters kontaktpersoner, under forutsetning at disse opplysningene ikke er samlet inn og brukes til annet enn det som er forutsatt i dette dokumentet, vil kunne unnta kontaktpersonregisteret fra offentligheten. Imidlertid påpeker Kunnskapsdepartementet i et brev til Justisdepartementet av 17.01.2012 at det er "kun lister som et organ allerede har opprettet har opprettet og benytter til internt bruk som kan regnes som et organinternt dokument. Sammenstilling av opplysninger som følge av innsynsbegjæring etter offl. § 9 er ikke opprettet for eget internt bruk og faller derfor utenfor bestemmelsen selv om opplysningene hentes fra interne dokumenter som er laget for studieadministrative formål". Med andre ord foreligger gode argumenter som trekker i hver sin retning. Hvorvidt man skal gi innsyn eller om man kan avslå en slik begjæring vil avhenge av den konkrete situasjonen og måtte avgjøres i det enkelte tilfellet.

En institusjon som mottar en innsynsbegjæring i oversikten over kontaktpersoner må også vurdere om det foreligger grunnlag for å unnta hele eller deler av dokumentet fra innsyn iht til bestemmelsene om taushetsplikt i offl § 13 første ledd jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 jf. annet ledd første punktum. Her er det viktig at institusjonen vurderer "personlige forhold" knyttet til både studenten og den som er registrert som kontaktperson.

Til slutt bør institusjonen også være klar over at de kan vurdere avslag på innsynsbegjæring fordi det vil være "urimelig arbeidskrevende" å gå igjennom informasjonen for å sikre at informasjon som klart er taushetsbelagt ikke blir gjort tilgjengelig jf. bestemmelsen i offl. § 12 bokstav b<sup>5</sup>.

#### 4. **Konklusjon:**

Det foreligger ingen åpenbare juridiske hindringer for etablering av et kontaktpersonfelt i FS. Imidlertid er det viktig at FS-sekretariatet gir grundig informasjon til FS-institusjonene slik at de vil være i stand til å oppfylle de lovpålagte krav som foreligger før de evt. tar i bruk et kontaktpersonfelt i FS. Dette omfatter kravet til å foreta en skriftlig vurdering knyttet til behandlingsgrunnlag før de tar i bruk kontaktfeltet, og etablering av klare rutiner knyttet til 1) bruk av informasjonen, 2) tilgangskontroll og 3) sletting. På bakgrunn av dette oppfordres FS-sekretariatet sterkt til å etablere klare rutiner knyttet til etablering, bruk, tilgang til og sletting av kontaktinformasjon dersom FS-styret vedtar utvikling av et felt for registrering av kontaktperson.

---

<sup>5</sup> Se avslag på innsyn fra KD ref. 12/246 av 3.6.2013